

НА ГРАНИЧНИМ ПОЉИМА

Уз све заједничке и постојане песничко-поетичке особне знаке, најновију књигу Тање Крагујевић раздвајају од претходне упадљиве тематске и формално-стилске разлике. Док је *Корона* (2017) загледана у свет детињства и завичаја, „мистику његове недосежности и присности његових призива“, како стоји у малом песникињином аутопортрету на последњој страни књиге, дотле *Extravaganza* (2019), уз ретке просеве раних сећања, има време садашње и читање (веле)града за своју градивну, мотивску окосницу, макар неретко временско-просторни домен песме сезао од древног *паха повеља* до космонаутске *нестварно-стварне шетње у свемиру*. Можда је управо тај недоглед *свепостојања*, уз *хаотичну хитрину* појавне стварности, и узроковао промену даха и замаха, те се сада – насупрот дисциплинованом шестостиху *Короне* као њеном једином, униформном обрасцу – сусрећемо с махом дугим песмама, „сижејним“ причама у стиху, тоном и структуром налик поемама, баладама и својеврсним поетским расправама.

Родно место ових песама су улице, раскршћа и подземни пролази, болница и књижница, галерија и концертна сала, пијаца, маркет, *умножени низови стаклених витрина*, препуни аутобуси, прозори и кровови, као и дигитална сфера стварности, непозната, дакако, све даљем свету детињства у Сенти, на Тиси. Призори и њихови махом безимени актери као да чине пренасељеним свет ове поезије, при чему тој кипућој бујности упадљиву

меру живости придаје готово неисцрпна енергија асоцијација, поређења, претпоставки, упитних, контрастних и дисјунктивних ројева речи, мисли и примисли песничког субјекта у стању трајно *повишених пулсација*, саображених, као у огледалу, *лелујном хаосу* самога града. Импресију предметног и вербалног обиља, понекад потенцираног техником каталога, посебно појачава од раније нам знана склоност песникиње ка синтаксичко-интонационом и интерпункцијском ломљењу реченице, што њеном стиху придаје задиханост хода узбрдицом, како би (поводом Вељка Петровића) рекла Десанка Максимовић.

Варљива је, међутим, бујност и чујност свега виђеног и ослушнутог *међу милионима стопа на асфалту*. Све спољашње се интериоризује и преображава у светлости *звезде, изнутра*. Привидни су *семиотика предграђа* и *значања града*, или су тек хомологни кривуљи *танке линије* никад непретргнутог тока унутарњег полилога осета, осећања, сећања, слутњи, рефлексивности и, никако најређе, муњевитих прозрења о смислу сопствених и туђих стваралачких недоумица: *Бити песник једног живота. / Мало је. Или довољно*. Бројност, разнобојност и семантичко-експресивно богатство поетских просева овог дневника у стиховима тешко би могле представити и знатно екстензивније парафразе и наводи. И отуд, или понајпре отуд, што *сваки час сваки део мене / корача другим смером*, како то већ, радосно, зачуђено или самопрекорно, каже песнички субјект.

Тон ових песама, увек распознатљив у поезији Тање Крагујевић, бодар је али не и бучан, понесен али не и патетичан, свагда афектом обојен али не и сентименталан, исповедан али без индискреција. Новина је, можда, реквијемски и завештајни призив неких истински сугестивних, незаборавних песама с краја књиге, које зацело будући антологичари неће моћи превидети.

А тематско-значањска средишта? Подразумевајући већ поменуто свеприсутство града као јунака, амбијента,

трага и знака свега минулог, садашњег и будућег, могли бисмо – уз неизбежну меру интерпретативног насиља – рећи како три главне инспирације управљају најновијим оглашавањем наше песникиње. Оне су, дакако, неразлучиве, и смеју се раздвајати само у радне сврхе.

Прва је љубав и самилост, у најширем смислу, па и хуманизам и етичност, макар помало и зебли од оваквих ознака – ако је већ опште место да се етичка инспирација најтеже поетизује. Како год, срце наше песникиње *туче за сваког живутка, за цветуљак што зове се пркос, за јеленка и вилиног коњица, за оне најнесрећније међу нама, попут просјакиње – Безизразно туђе. / Себи. / И свом болу.* Поред оваквих, *краткоминутних новела бездомних*, с којима нам се лако могла догодити замена улога, као и са азилантима, страдалницима у пожарима или у елементарним непогодама, налазимо, у наше песникиње и „приче“ о одважном инату са судбином, старењем, самоћом. Песма по којој је насловљена књига има за своју јунакињу *бурманско-персијску мачку чија брижљиво негована екстраваганца* као да бива модел храбрости и непристајања на задати живот. Тако ће и понеко од нас, на песникињину радост, као у скоку с крова на кров, под старост отићи у алпинисте или почети да учи санскрит. Мора се, само тако: *Упорно. / И са вољом. / Ширити вера у живот.* То ширење вере у живот неодвојиво је, као и у ранијим песмама из истог пера, од љубави и саосећања – понајпре за мало и нејако, рањено и рањиво. И од бриге. *О свему ломном. И ломљивом.*

Други инспиративно-тематски круг, назовимо га аутопоетичким, својом кружницом обухвата или макар успутно додирује вишеструку тајну и смисао стварања. Многа је песма овде, изричито или алузивно, песма о пемси. Престоно место тих питања-и-одговора могле би бити ове две мале строфе: *Зашто пишем. / Зашто живим. / Поклапа се. // Иста апорема. / Браним. Ружу. / Браним се. Ружом.* Нимало случајно, ауторки песничке књиге *Хлеб*

од ружа (2012) ружа ће, писана малим или великим словом, бити мотивско и симболичко полазиште у трагању за смислом, или бежању од *саплићућег смисла*, и сабирни центар поетских доказа за одбрану света и човека лепотом и стварањем. *Од некад. Од снова. // Од смисла дакле. Тако природно / и страсно неуплетеног / у измишљено. Свијеног у топли. / Стварни живот руже. / Баш толико. Да живети / могло би се и само / покрај ње. Само од ње.* Тако се, успут речено, не само овом књигом, придружује Тања Крагујевић низу знаних српских песника – и оних светских, од трагичног Паула Целана до егзалтацијом заценутог Латиноамериканца Хавијера Виљаурутије – којима је управо ружа топос досежног или недосежног смисла, лепоте, спасења.

Трећи неформални циклус, инспиративни и „проблемски“, законито изводи нашу песникињу на *гранична поља*. Макар, бар на први поглед, и не била песник религиозног сензибилитета, Тања се суочавала с последњим питањима и у ранијем свом певању. Сад је тај сусрет видљивији, упркос и даље преовлађујуће химничном тону вере у живот. Већ у једанаестој песми, језгровитој минијатури „Понеко саздан“, читалац наслути нагорак укус егзистенције оних који су лишени среће *финих решења* и талента лакоће постојања: *Понеко саздан је од финих / решења. Фино једри између / чунова ваздуха и воде. / Глатких добардан реченица. / Свим странама света. // Никада не сазна како је / када зашкрипе. Попуцају кости. / Кад изнесеш потопљени брод. На леђима. // И како је. Када камен / изнова претвараиш у срце.* Коју страницу потом, у песми дужој од ове тачно пет пута („Ни овде ни тамо“), лирски јунак сновиди сличну поделу улога у постхумном свету: *Неке душе настане се / како је и написано. На небу. // Неке се не дају смирити.* Сад следи подужи опис утварног тумарања ових других земним светом, од врата до врата, на којима су сад плочице са напознатим именима. Тренутак смирења само потенцира стање уклетости,

недоумица и безизлаза: *О Боже. Обрате се / Творцу врлина. Законодавцу. / Искушаватељу. Ономе / што кажњава. Или прашта. // Нити ми је да останем. / Нити да се вратим. // Једнако си и свуда. / Неразговетан. / Подједнако одсутан. / Јер правда што ме има / на бесконачном путу. / Налик је казни. // Загрижена сам недозрела / јабука. А већ трула. / Под твојим стаблом. // Ни овде ни тамо. Не видим. / Где сам погрешио. Нови сусрет с Апсолутом као да је одложен до самог краја, до последње, завештајне, да не кажемо тестаментарне песме, која читаоца оставља без даха. А дотле ће лирски јунак, сав од овог света, волети и бранити од заборава сваку секунду садашњости, укључујући и најпролазније, какав је онај Златник. / У дну боце. / Сунце што прити у чаши. И, у силној чежњи за својим свеприсутством, жалити, у песми с насловом „Важно“, што му је дат само један живот и један језик. А хтео би другде. / И даље. Да живиш. / Живот малих ствари. / Да разумеш језик / и најмањег бића.*

Наредна строфа има прекретно место не само у драматургији *Extravaganze* него, рекло би се, и у спиралним вијугањима и успињањима песникињиног погледа на свет и реч: *За све велико. Треба / стајати очију уперених / ка небу. Са којим је / тешко на дуже стазе. / Из секунде у секунд. / Остати на вези.* Одавде пут води ка већ најављеној, закључним местом привилегованој песми „Тамо“. Од њених осам строфа наводимо прву, трећу и две последње, као наговор на читање не само ове песме и ове књиге, него и свеукупног песничког *вибраријума* Тање Крагујевић над тајнама Смисла, Речи, Створитеља. *Боже тихих корака. Тихих ствари. / Кад будем тамо. Где душе су близу. / Хоће ли ме препознати. Вољени. / Тако нагу. / Без родног ожиљка речи. // (...) Учитељу дикције постојања. / Шта ћу ти. Тамо. Тако неодевена. / Без твојих светих учења / да у Речи је све што јесте. / Прва и последња истина које има. // (...) О круно тишине. Шта ће ти ови / раскинути медаљони и пафте. / Срмени от-*

кови звука. Ситнина / ћутње. У коју под прстима мрвим / малог земног идола од блата. // А не знам коме. На којој још / непометеној станици поноћи. / Или ране зоре. Са мокрым странама / јучерашњих новина. У брзини / остављених ђеврека. Упола / изречених опроштаја на перону. / И у каквом завежљају. Да оставим. Идентитет. У пролому. Пролазу. / Прелому. На овде и тамо. / У кенотафу. / Јединог што имам. Речи.

Пролом? Пролаз? Прелом? Да ли је *Extravaganza* кључна и најбоља књига у замашном опусу Тање Крагујевић? Све ће се боље видети с веће раздаљине. Оно што овај читалац зна и осећа може се, неодступно, назвати осведочењем да је реч о значајној књизи новијег српског песништва, с дубоко проживљеним и промишљеним погледом (дучићевски речено) *на света оба*, свет земних ствари и корака и онај виши, на који упућује тајна и милост Речи.